

Alkuperäisyys fantasiakirjallisuudessa

Plagioinninmetsästyä ja romanttisia nerokultteja

Minna Siikilä-Laitila

Fantasia on nykyisin suosittu kirjallisuuden genre. George R. R. Martinin, J. R. R. Tolkienin, J. K. Rowlingin ja Suzanne Collinsin kaltaisten kirjailijoiden tuotanto on saavuttanut huippusuosion ja tavoittanut laajan yleisön myös filmatisointien kautta. Heidän teostensa kirjallisia ansioita arvostetaan, mutta kaikki fantasiakirjallisuus ei kuitenkaan ole lukijoiden mielestä aina erityisen laadukasta tai omaperäistä, kuten tässä artikkelissa käy ilmi. Verkon kirjallisuus- ja fanisivustoilta löytyy paljon kriittisiä tekstejä ja keskusteluja, joissa fantasian lukijat analysoivat ja kritisoivat fantasiakirjailijoita, joiden katsotaan syyllistyneen kopiointiin, tai jotka eivät lukijoiden mielestä ole kyenneet luomaan fantasiamaailmoistaan tarpeeksi persoonallista. Tämä on kiinnostavaa, koska fantasiaa on myytipohjansa ja yleisesti tunnettujen trooppiensa (kuten lohikäärmeet ja haltiat) takia pidetty ajoittain varsin toisteisena kirjallisuudenengenä. Mistä kritiikki omaperäisyyden puutteesta siis kumpuaa?

Fantasialukijoiden mielipiteisiin omaperäisyydestä kannattaa perehtyä tarkemmin, sillä nykykulttuuri on muuttunut koko ajan osallistavammaksi,¹ ja esimerkiksi mediatutkimuksen puolella on tapahtunut selkeä siirtymä passiivisesti sisältöä vastaanottavan yleisön (*audience*) käsitteestä vuorovaikutteisempaan käyttäjien (*users*) käsitteeseen.² Tämä muutos on tervetullut, koska autenttisten ruohonjuuritason lukijoiden keskustelut ja mielipiteet ovat monimuotoisempia ja sisällöllisesti rikkaampia kuin kirjallisuusalan ammattilaisten kirjoittamat arviot.³ Tämä paradigmanmuutos ei kuitenkaan toistaiseksi ole juuri näkynyt fantasiatutkimuksen puolella, missä todellinen ruohonjuuritason lukija yhä usein vaiennetaan ja fokuksessa on teoksesta hahmottuva mallilukija eli niin kutsuttu sisäislukija (*implied reader*).⁴

1 Jenkins, Ford & Green 2013, 298.

2 Livingstone & Das 2014, 12.

3 Steiner 2008.

4 D'Aveta 2016, 140 ja iii.

Analysoin tässä artikkelissa lukijakeskusteluja, joiden aiheina ovat olleet yhdysvaltalaisen Christopher Paolinin *Perillinen*-sarja (neljä osaa, 2002–2011) sekä brittikirjailija J. K. Rowlingin *Harry Potter*-sarja (seitsemän osaa, 1997–2007). Molempien kirjailijoiden tuotantoa on vertailltu erityisesti nykyfantasian klassikkoon, J. R. R. Tolkieniin. Lukijoiden mielestä Paolini ja Rowling ovat ottaneet ehkä liikaakin vaikutteita Tolkienilta ja näin vaarantaneet oman alkuperäisyytensä, joka on yksi keskeisistä fantasiakirjallisuuden lukijoiden käyttämistä laadun mittareista. Vaikka fantasia lajina perustuu tiettyjen trooppien ja juonikuvioiden toistamiseen ja variointiin, lukijat kuitenkin arvostavat korkealle tekijän omaperäisyyttä.

Tutkimukseni kohteena ovat internetistä kootut, suomen- ja englanninkieliset tekijäyyskeskustelut, joissa käsitellään Paolinia, Rowlingia ja Tolkienia. Mukana tutkimusaineistossa on sekä selkeitä fani- että antifaniryhmiä (Anti-Shur’tugal, Vuotava Noidankattila, Dark Lord Potter),⁵ blogeja (The Baheyeldin Dynasty, Eragon – Plagiarism Made Popular -bloggaus)⁶ että myös sivustoja ja keskusteluketjuja, joissa keskustellaan fantasiakirjallisuudesta tai kirjallisuudesta ylipäätään (Goodreads, Kinja, Gaia Online).⁷ Kaiken kaikkiaan mukana on kymmenen eri tutkimusaineistoa, jotka on koottu verkosta vuosien 2011–2020 välillä. Tutkitut otokset vaihtelevat laajuudeltaan kahdenkymmenen kommentin mittaisista keskusteluketjuista aina lähes neljäsataa kommenttia sisältäneeseen tutkimusaineistoon. Erillisiä kommentteja tai kirjoituksia aineistossani on noin 1208 kappaletta. Analyysini ei kuitenkaan ole luonteeltaan kvantitatiivista, joten luvut ovat merkittäviä vain aineiston laajuuden hahmottamiseksi. Artikkelissani analysoin kommenttiketjuissa ilmeneviä käsityksiä siitä, miten fantasian lukijat hahmottavat tekijyyden ja alkuperäisyyden käsitteet, ja miten he neuvottelevat niistä verkon erilaisilla keskustelualustoilla.

⁵ Anti-Shur’tugal 2006–2015 ja Anti-Shur’tugal 2006–2016, Vuotava noidankattila 2007–2015, Dark Lord Potter 2007.

⁶ The Baheyeldin Dynasty 2004–2017, Aydee 2014.

⁷ Goodreads 2013–2014, Goodreads 2009–2020, Anders & Dobbs 2010, Gaia Online 2011.

Fantasian juuret ja niiden vaikutus alkuperäisyyden käsitteeseen

Kirjallisuuden genrenä satoja vuosia vanhan fantasian juuret ovat syvällä kulttuurimme historiassa. Nykyinen moderni fantasia pohjautuu myytteihin, folkloreen, satuihin, mystiikkaan ja ritarikirjallisuuteen.⁸ Niin Tolkien, Rowling kuin Paoliniakin ovat kertoneet, että heille myytit ovat olleet tärkeä innoituksen lähde. Myös lukijat jakavat käsityksen fantasian intertekstuaalisuudesta ja analysoivat mielellään yhteyksiä eri tarinoiden välillä.

Tolkien pohjasi Keski-Maahan sijoittuvan tarinamaailmansa Eddan ja Kalevalan kaltaisiin lähteisiin,⁹ ja esimerkiksi Jyrki Korpua on todennut Tolkienin käsittelevässä väitöskirjassaan, että Tolkienin teokset ovat käytännössä uudelleenkirjoitettuja myyttejä. Korpuaan mukaan: ”Tolkien’s legendarium could be seen as a collection of classical myths re-written for contemporary readers”.¹⁰

Rowling on perustellut ”häpeämätöntä” lainaamistaan myyttien lähtökohtaisella moniaineksisuudella:

” I’ve taken horrible liberties with folklore and mythology, but I’m quite unashamed about that, because British folklore and British mythology is a totally bastard mythology. [...] I feel no compunction about borrowing from that freely, but adding a few things of my own.”¹¹

Paolini on puolestaan kertonut, että on saanut innoituksen vanhoista tarustoista, kuten *Beowulfista*.¹²

Kuten Rowlingin kommentista käy ilmi, myytit ovat fantasiakirjailijalle paitsi ilmeinen myös turvallinen inspiraation lähde, sillä myytit ovat ihmiskunnan yhteistä, ikivanhaa kulttuuriperintöä. Ongelmallisena tilanne saatetaan kokea silloin, jos myyttejä lainataan toisen kirjailijan tuotannon kautta. Kun lukijat ovat haastaneet kirjailijoita toisten fantasiakirjailijoiden lainaamisesta, kirjailijat yleensä kertovat ammenta-

⁸ Jackson 1981, 4.

⁹ Chance 2001, 16.

¹⁰ Korpua 2015, 117.

¹¹ Fry 2005.

¹² Paolini.net 2014–2015.

neensa suoraan myyteistä. Voimakkaiden plagiointiepäilyjen kohteeksi joutunut Paolini käsittelee tätä aihetta kotisivuiltaan löytyvässä tekstissä ”It All Began with Books”. Paolini toteaa, että lukijoiden silmissä vanhat myytit sekoittuvat herkästi Tolkienin tuotantoon, mutta että hän on lukenut myyttejä ja ottanut vaikutteensa suoraan niistä. Paolinin mukaan esimerkiksi *Eddan* tarinat voivat asiayhteydestä irrotettuina herättää ”a rip-off of Lord of the Rings” -reaktion.¹³ Kirjallisuudentutkimuksen käsittein tällaisessa tapauksessa on kyse niin sanotusta polygeneettisestä eli monilähteisestä alluusiosta,¹⁴ koska Paolini itsekin toteaa, että hänen tekstinsä muistuttaa sekä Tolkienin tekstejä että vanhoja myyttejä.

Lukijoita tällainen argumentointi ei välttämättä vakuuta, sillä Tolkien on noussut monien lukijoiden silmissä jopa mytologioita tärkeämmäksi lähteeksi ja fantasiakirjallisuuden esikuvaksi, johon kaikkia muita kirjailijoita verrataan. Gabrielle Lissauer avaa ilmiötä Tolkienin tarumaa-ilmassa esiintyvien rotujen kautta. Tolkien loi kääpiönsä, haltiansa, lohikäärmeensä, örkkinsä ja sormusaaveensa olemassa olevien myyttien ja tarinoiden pohjalta, mutta niistä on sittemmin tulleet lukijoiden silmissä Tolkienin omaperäisiä keksintöjä:

” There are, of course, many other fantasy races, but these are the main five – all made popular by Tolkien and all sewn into the fantasy genre because of him. While he may not have created the races themselves, he created the foundation and stonework that most authors use for their creations and that they must fight against with their reading audience. While the authors can draw upon the races’ previous mythological backgrounds, they are still bound by the reader’s preconceptions of the races and must find new ways to treat the same old races.¹⁵

Fantasian lukijoilla on Lissauerin mukaan tapana hermostua sitä enemmän, mitä lähempänä jonkun toisen fantasiakirjailijan rotu, kuten haltiat, ovat Tolkienin haltioita.¹⁶

¹³ Paolini.net 2016.

¹⁴ Hosiaisuoma 2003, 40.

¹⁵ Lissauer 2015, 137–155.

¹⁶ Lissauer 2015, 137.

Hyvä esimerkki Lissauerin kuvaamasta ”fantasiaroturaivosta” löytyy kirjablogista nimeltä ”Matchstick – everybody’s a Critic”, jossa Aydee-niminen bloggaaja käsittelee muun muassa Paolinin *Eragon*-kirjassa esiintyviä haltioita. Aydee toteaa 141 kommenttia keränneessä bloggauksessaan, että Paolinin haltiat ovat käytännössä kopioita Tolkienin haltioista, mikä on bloggaajan mielestä ”alkuperäisyyden aktiivista halveksuntaa”. Aydee kirjoittaa:¹⁷

” Where Paolini deviated from this norm of most lazy fantasy was taking his races not from basic lore, but from a well-known author whose idea has become accepted as fair game. How far did Paolini have to stretch Tolkien’s elves to make them his own?

Tolkien’s elves are beautiful, elegant creatures with pointed ears and an otherworldly air – as are Paolini’s. Tolkien’s elves live in the safety and seclusion of the forest, but become formidable warriors when the need arises – as do Paolini’s. *These are not Paolini’s elves; they are Tolkien’s creations transplanted.*

Paolini was never forced to use elves. He did not brood for weeks, turning possibilities over his mind and doing his best to conjure a new race to use in his book. He used elves because he liked them, and because he wanted to. To say that Paolini had no option but to use established fantasy is worse than ignorance; it actively defies originality. (Korostus omani.)¹⁸

Aydeen lukijakunta oli samaa mieltä, sillä kommenttiosion yleisin esitetty mielipide oli, että Paolini on syyllistynyt kirjalliseen varkauteen. Yksi kommentoijista kirjoitti:

” There is a difference between the ”boy saving girl” theme and taking another story piece by piece and slapping it into a different locale. Even

¹⁷ En ole korjannut aineistostani otettujen suorien sitaattien kielioppia, enkä merkinnyt poikkeamia yleiskielen normeista [sic]-merkinnällä, jotta tekstien autenttisuus, eheys ja luotettavuus säilyisivät.

¹⁸ Aydee 2014.

if smaller details have been changed, it's still the same concept. I have no argument against using archetypes, especially this one. However, Paolini simply took Star Wars and reworked it into Tolkien's world (his use of elves, in particular, is nothing short of alarming), filling the gaps with ideas from Eddings, Le Guin and McCaffrey.¹⁹

Lukijan mukaan Paolinin teos on pelkkä yhdistelmä muista teksteistä ja elokuvista poimittuja elementtejä. Hän ei näe tällaisessa yhdistelyssä mitään erityistä arvoa tai luovuutta. Lukija tekee eron kulttuuristen arkityyppien käytön ja tunnistettavien lainojen välille: edellinen on hyväksyttävää, jälkimmäiset eivät.

Monilta tahoilta tullut kritiikki on ilmeisesti kantautunut Paolinin korviin, sillä neliosaisen *Perillinen*-sarjan myöhemmissä osissa Paolini pyrki esittämään haltiansa erilaisina Tolkienin haltioihin verrattuna. Saman hän teki myös omille ”örkeilleen”, eli urgaleille. Ensimmäisenä ilmestyneeseen *Eragon*-kirjaan verrattuna Paolinin haltiat muuttuvat myöhemmissä kirjoissa synkemmiksi olennoiksi (muun muassa heidän verenhimonsa tuodaan esiin), urgalit taas inhimillisemmiksi ja jalommiksi.²⁰

Tämän artikkelin tutkimusaineistossa Paolinin vaikutteiden peittely puhutti muun muassa Tolkienilta pienin muunnelmin lainatun nimistön ja David Eddingsiltä muuntaen lainatun kohtauksen takia.²¹ Lukijat yhdistivät tämänkaltaisen toiminnan plagiointiin. Plagiointia ja plagiointisyttöksiä kirjallisuudessa tutkineet Sanna Nyqvist ja Outi Oja ovat todenneet, että ”plagioituja katkelmia on voitu strategisesti muunnella niin, että niiden alkuperä hämärtyy. Paljastuessaan tällainen alkuperään kohdistuva muuntelu tulkitaan vahvaksi todisteeksi vilpillisistä tarkoituseristä.”²²

Myös Rowlingiin kohdistettiin internetin keskusteluissa vastaavanlaisia syyttöksiä, joskin vähemmän. Usein kanssakeskustelijat myös kumosivat syytökset esimerkiksi toteamalla, että kyse oli vain kun-

¹⁹ Aydee 2014.

²⁰ Lissauer 2015, 139–140.

²¹ Aydee 2014, Goodreads 2009–2020.

²² Nyqvist & Oja 2018, 106.

nianosoituksesta Tolkienia kohtaan. Esimerkkinä mainittakoon Gaia Online:ssa Rowlingia kohtaan esitetyt syytökset, jotka koskivat Rowlingin kirjojen nimistöä, joka muistutti keskustelun aloittajan mielestä epäilyttävän paljon Tolkienin vastaavia nimiä:

” How about similar names? we also have those.
 LOTR: Wormtongue, Aragorn, The longbottom leaf
 HP: wormtail, aragog and Neville Longbottom!
 Too obvious don't you think? ”²³

Kuvaavaa on, että kuten niin monissa Rowlingia käsitelleissä keskusteluissa, myös tässä Paolini nostettiin vertailukohtaksi: Paolinin todettiin olevan Rowlingia paljon pahempi plagiointin harrastaja. Esimerkiksi yllä oleva kommentti kirvoitti seuraavan vastauksen: ”You wanna chase someone about that? Go bark about the idiot who wrote Eragon.”²⁴ Tutkimusaineistoni antaakin vahvoja viitteitä siitä, että Paolinia pidetään fantasia lukijoiden keskuudessa varoittavana esimerkkinä kirjallisista varkauksista.

Verkon fantasiakeskusteluyhteisöt tekijöiden ja alkuperäisyyden määrittelijöinä

Internetin ansiosta kulttuuri-ilmiöiden kielirajat ja paikallisuusluonne ovat rikkoutuneet.²⁵ Suosittujen kirjailijoiden fanit löytävät toisensa nykyään aiempaa helpommin ja voivat rakentaa oman yhteisönsä ilman huolta välimatkoista. Keskustelijoista muodostuu usein sangen homogeenisiä ryhmiä, jotka yhteistuumin toimivat kirjallisuuden portinvartijoina ja kriitikkoina. Jaettu näkemys kirjailijan tekijyydestä voi toimia pohjana tutustumiselle ja yhteisön muodostumiselle. Tolkienin, Rowlingin ja Paolinin teosten samankaltaisuudet on pistetty merkille ympäri maailmaa, ja sitä myöten fanilukijoiden huomio on kohdistunut tekijöiden ja alkuperäisyyden kysymyksiin. Erityistä huomiota faniyhteisössä herättävät plagiaattiepäilyt ja niille omistetut seikkaperäiset keskusteluketjut.

²³ Gaia Online 2011.

²⁴ Gaia Online 2011.

²⁵ Hirsjärvi 2009, 103.

Plagiaattipaljastukset eivät ole vain verkkoajan ilmiö, vaan niillä on historiallisia esikuvia. Esimerkiksi 1800-luvulla niin sanotut plagioinnin metsästäjät (*plagiarism hunters*) kirjoittivat Iso-Britanniassa systemaattisesti koottuja, analyttisiä plagiointisyttöksiä sanomalehtien palstoille. Ilmiötä tutkinut Robert Macfarlane kuvailee plagioinninmetsästäjiä ja heidän työskentelytapojaan seuraavasti:

” Among the most revealing indices of the early mid-century veneration of originality is the evolution of the ‘plagiarism hunter’; a species of literary journalist which specialized in tracking down allusions, borrowings, and derivations, and then in listing these examples in an article as an arraignment of an author’s originality.²⁶

Myös verkon faniyhteisöissä kirjailijoiden välisiä samankaltaisuuksia tarkastellaan vertailulistojen avulla. Esimerkiksi kirjallisuuden yhteisöisivusto Goodreadsissa julkaistu ”J.K. Rowling plagiarized Tolkien!!!”²⁷ listaa useita samankaltaisuuksia Tolkienin *Taru Sormusten herrasta* -trilogian ja Rowlingin *Harry Potter* -kirjasarjan välillä. Esimerkkeinä mainittakoon Valtasormus ja hirnyrkit, sormusaaveet ja ankeuttajat, Frodo ja Harry, sekä Sauron ja Voldemort (joista molemmista käytetään kirjoissa nimitystä ”Dark Lord”). Lukijoiden tekemät vertailut ovat ajoittain sangen tarkkanäköisiä ja moniulotteisia, ja esimerkiksi Valtasormusta ja hirnyrkkejä vertaillaan monipuolisesti, muun muassa sen perusteella, mikä on niiden suhde tarinoiden päähenkilöihin ja miten tarinoiden juonet rakentuvat näiden ”pahojen” esineiden tuhoamisen ympärille. Toisinaan vertailu jäi toki puhtaasti nimitasolle (esimerkiksi nimi Dumbledore esiintyy sekä Tolkienin että Rowlingin tuotannossa), mutta usein vertailu liittyi myös siihen, miten mikäkin hahmo, olento tai esine oli osana juonta. Täten vertailut kertovat ennen kaikkea siitä, miten hyvin lukijat tuntevat rakastamansa tarinamaailmat ja kuinka heille on tärkeää pyrkiä hahmotamaan eri kirjojen, kirjasarjojen ja kirjailijoiden välisiä vaikutussuhteita.

Vertailujen keskittyminen hahmoihin saattaa johtua siitä, että fantasiakirjallisuutta lukiessaan lukija usein tukeutuu tarinan henkilö-

²⁶ Macfarlane 2007, 41.

²⁷ Goodreads 2013–2014.

hahmoihin tavallista enemmän, koska itse fantasiamaailma on lukijan arkitodellisuudesta poikkeavana outo ja vaikeasti käsitettävä. Niinpä esimerkiksi Tolkienin luomat, ihmisenkaltaiset hahmot toimivat tuttuutta lisäävinä välittäjinä fantasiamaailman ja lukijan välillä.²⁸ Fantasiahahmoihin tukeutuminen ja kiintyminen muuttuu puolestaan helposti myös haluksi suojella hahmoja mahdollisilta kopiointiyrityksiltä.

1800-luvun plagioinninmetsästäjien näkemyksen mukaan liian pitkälle menevät vastaavuudet teosten välillä vaarantavat kirjallisuuden laadun.²⁹ Tämä näkemys on edelleen voimissaan internetin keskustelupalstoilla ja kirjallisuusblogeissa. 1800-luvun kriitikkoja ja nykyajan verkkokeskustelijoihin yhdistää myös ajattelutapa, jonka mukaan he ovat portinvartijoita, joiden roolina on tarkkailla, kenen teos ylittää hyväksytyin hyödyntämisen rajat, ja kenen puolestaan voidaan nähdä toimivan sallitun rajoissa.³⁰ Keskustelujen taustalla vaikuttaa romanttinen tekijäkäsitys, joka oli kehittyi Euroopassa 1700- ja 1800-luvuilla.³¹ Romanttiselle tekijäkäsitykselle tunnusomaista on nerouden ihannoiti, joka tarkoittaa riippumattomuutta ulkopuolisista malleista ja vaikutteista. Taitavaa kirjailijaa verrattiin romantiikassa jumalaan, joka luo teoksensa tyhjästä.³²

Verkon fantasiakirjakeskusteluissa romanttinen tekijäkäsitys näkyy muun muassa Tolkienin ympärille rakennettuna nerokulttina:

” No Matter how hard the contemporary fantasy authors try [...], they cant leave a scent of Tolkein. BTW comparing any author (including Rowling) with tolkein is such a disgrace. He was a visionary all these people followed.³³

Tolkien, for fantasy writers, is like Mount Fuji in a certain traditional style of Japanese painting: either in the foreground, or the background, or not visible because the artist is on the mountain.³⁴

²⁸ Ks. Korpua 2015, 188.

²⁹ Macfarlane 2007, 42.

³⁰ Macfarlane 2007, 42.

³¹ Hosiainluoma 2003, 796.

³² Nyqvist & Oja 2018, 38.

³³ The Baheyeldin Dynasty 2004–2017.

³⁴ Gaia Online 2011. Katso myös: Pratchett 2014, 116–117.

Tolkienin erityisasema juontuu tavasta, jolla hän jalosti ja muokkasi myyttejä omalle ajalleen uudella tavalla ja toimi näin tienraivaajana modernille fantasialle. Lisäksi Tolkienin kirjoittajanlahjat ja laaja, poikkeuksellisen yksityiskohtainen tuotanto edesauttoivat romanttisen neromyytin synnyssä. Tolkienin nerokultti näkyy paitsi yllä olevien kommenttien kaltaisissa mielipiteissä, myös haluna suojella Tolkienin tuotantoa kopioinnilta, kuten jo aiemmin totesin.

Myöhempien fantasiakirjailijoiden ei ole yhtä helppoa päästä romanttisen tekijäkultin piiriin. Esimerkiksi seuraavissa kommentteissa näkyy selvästi uutuuden ja omaperäisyyden vaatimus, johon Christopher Paolini ei keskustelijoiden mukaan yllä:

” However, it’s the great writers that break that new ground or revolutionize the genre, so that the ”formula” is invisible. Paolini may simply be too young to have become great, but I enjoy his books. They’re simply good.³⁵

There is no unique spin, no stamp to claim them as his own creation. He took the ideas without altering them, and without giving a reason why.³⁶

Rowlingin kohdalla kritiikki on kohdistunut tekstuaalisten samankaltaisuuksien ohella kirjailijan omiin lausuntoihin. Osa fantasian lukijoista kokee, että Rowling ei ole ollut vilpitön kertoessaan siitä, miten hän loi *Harry Potter* -kirjansa, ja mitä lähteitä hän käytti. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii suositun *Harry Potter* -fan fiction -sivuston nimimerkki BioPlaguen keskustelunavaus ”The Harry Potter Series: Plagiarism or Coincidence?” vuodelta 2007. Alla katkelmia hänen avauspuheenvuorostaan:

” What I find even more ludicrous is the thought that Rowling spent over 5, yes – five – years coming up with the first book. Maybe even more, but she attests to having started writing in 1990. Needless to say,

³⁵ Goodreads 2009–2020.

³⁶ Anti-shurtugal.com 2006–2015.

most of the books that show heavy sings of 'influence' on Potter were written about this time and especially the ones with plots and subplots ridiculously similar to Potter.

[...] *I think the main issue I have with Rowling is her inability to give credit where credit's do.* She claims inspiration from C.S. Lewis and Jane Austen. Those are safe now, of course – one's Public Domain and the other I believe is expiring soon (I'm not certain). But I think she did get influence from these books – how could she not.

She's an English teacher who studied English, taught English and pursued a career in writing books for children. *She pursued fantasy; to not have read them or deny reading them is not only unbelievable to me – it's dishonest. I think she has plagiarized but I only believe she has done so because she hasn't given praise to those who came before her, who helped define what she wrote and who have stories that are insanely similar to hers.* (Korostukset omiani.)³⁷

Nämä huomiot ja pohdinnat eivät ole vailla perusteita, sillä Rowling on kertonut *Newsweek*-lehden toimittajalle vuonna 2000, että hän ei ole lukenut fantasiaa juurikaan, eikä myöskään ole mitenkään erityisen kiinnostunut fantasiasta.³⁸ Samoihin aikoihin hänestä kirjoitetussa epävirallisessa elämänkerrassa kerrotaan, että Rowling luki Tolkienin *Taru Sormusten Herrasta* -trilogiaa intensiivisesti paitsi yliopistossa opiskellessaan myös valmistellessaan *Harry Potter* -kirjojaan.³⁹ Kuitenkin Rowling itse on sanonut lukeneensa *Taru Sormusten Herrasta* -trilogian vain yhden kerran ollessaan 14-vuotias. *Hobitin* hän on puolestaan kertonut lukeneensa vasta aloitettuaan *Harry Potter* -sarjan kirjoittamisen.⁴⁰

Yllä olevan kommentin kirjoittaneelle Rowling-fanille ei siis ole niinkään ongelma, että Rowling on käyttänyt aiempia fantasiakirjailijoita innoituksenaan ja lähteinään, mutta häntä häiritsee Rowlingin mah-

³⁷ Dark Lord Potter 2007.

³⁸ Jones 2000.

³⁹ Smith 2003, 85–102.

⁴⁰ Jones 2000, Granger 2008.

dollinen epärehellisyys ja lähteiden salailu. Keskustelija kokee ongelmallisena ennen kaikkea sen, että Rowling ei anna kunniaa todellisille esikuvilleen.

Kirjallisuudentutkijat ovat monesti todenneet, että siihen, mitä kirjailija itse kertoo teoksistaan, ei kannata luottaa kriitikkittömästi.⁴¹ Fantasia-kirjallisuuden lukijoille, kuten yllä siteeratulle nimimerkki BioPlaguella, kirjailijoiden lausunnot heidän teoksistaan ovat kuitenkin usein kaikkea muuta kuin yhdentekeviä. Kirjailijoiden lausuntoja kunnioitetaan ja ne otetaan todesta. Kirjailija on teostensa merkitysten lähde ja yli auktoriteetti niitä koskevissa tulkintakäsityksissä.

Romanttisen tekijänäkemyksen ohella fantasialukijoiden keskusteluissa näkyy myös romantiikalle jokseenkin vastakkainen, vaikutteiden ottoon sallivasti suhtautuva tekijyyksäsitys. Macfarlane on selittänyt tämän kahtiajaon seuraavasti:

” Two contrasting cultural narratives exist, therefore, to explain literary creation. One is hallowed vision of creation as generation – which we might call *creatio* – the other a more pragmatic account of creation as rearrangement, which we might call *inventio*.⁴²

Ensimmäisenä mainittu tekijyyksäsitys, *creatio*, liittyy romantiikkaan, jota yllä jo käsittelemme. Toinen, vaikutteiden ottoa ja intertekstuaalisuutta korostava tekijyyksäsitys, *inventio*, liittyy muun muassa postmodernismiin, joka oli hallitseva diskurssi 1900-luvun loppupuolella.⁴³ Sen lisäksi *inventio* hallitsi tekijyyksäsityksiä antiikista 1700-luvulle asti. Antiikista uudelle ajalle ulottuvassa klassisessa paradigmassa kirjallista teosta ei pidetty kenenkään yksityisomaisuutena.⁴⁴

Olemassa olevien elementtien uudelleenjärjestämisen hyväksyvä *inventio* näkyi tutkimusaineistossa muun muassa seuraavassa kommentissa:

⁴¹ Shippey 2003, 272.

⁴² Macfarlane 2007, 6.

⁴³ Macfarlane 2007, 6–7.

⁴⁴ Saariluoma 1998, 7.

” Now Harry Potter is an extremely cute series and will go down in literature history just as N’SYNC will for music. Rowling is interesting and has had some very creative ideas *and probably her best move was to borrow ideas that have been proven to work in the past and update them.* More power to her. (Korostus omani.)⁴⁵

Tässä kommentissa Rowlingin kirjoitustyyli nähdään toimiviksi todettujen ideoiden lainaamisena ja päivittämisenä. Oleellista on, että keskustelija ei näe tällaisessa luomistavassa mitään negatiivista, joskin luonnehdinta Harry Potterista ”suloisena kirjasarjana”, jota voidaan verrata pop-bändi N’SYNC:iin vaikuttaa hieman alentuvalta ja mahdollisesti ironiselta.

Kaiken kaikkiaan tutkimusmateriaalini osoitti, että Rowlingin kohdalla vaikutteiden ottoa pidettiin usein normaalina ja hyväksyttävänä asiana. *Harry Potter* -kirjojen ja muiden teosten välisistä yhtäläisyyksistä puhuttiin tutkimissani verkkokeskusteluissa paljon ja yksityiskohtaisesti, mutta yleensä Rowlingin teoksissa havaittuja samankaltaisuuksia ei tuomittu läheskään samalla painokkuudella kuin Paolinin ottamia vaikutteita.

Esimerkiksi Rowlingia käsitelleessä laajassa Kinjan keskusteluketjussa, jonka aloitusviesti oli otsikoitu: ”Did Harry Potter Really Steal All These Story Ideas?” yleisin mielipide oli, että Rowling on saanut kirjallisia vaikutteita plagioidmalla tai muilla keinoin (tämän näkemyksen esitti kaikkiaan 60 keskustelijaa).⁴⁶ Tämä ei kuitenkaan häirinnyt valtaosaa keskustelijoista, sillä 42 osallistujaa totesi vaikutteiden oton olevan normaali osa kirjan kirjoittamista. Tämä näkemys oli kolmanneksi yleisin esiin tuotu aihe koko ketjussa (toiseksi yleisin keskustelunaihe/teema oli yksityiskohtainen keskustelu vaikutteista). Lisäksi 17 keskustelijaa sanoi, että ei usko olevan edes mahdollista luoda mitään täysin uutta ilman esikuvia ja vaikutteita. Keskustelijoita oli ketjussa mukana yhteensä 236, joten mielipiteissä oli hajontaa, mutta yleisesti keskustelijat suhtautuivat vaikutteiden ottoon sallivasti. Esimerkiksi nimimerkki ”SmokeDiver” totesi:

⁴⁵ The Baheyeldin Dynasty 2004–2017.

⁴⁶ Anders, Charlie Jane & Michael Ann Dobbs 2010.

” It’s impossible to really come up with something completely unique; especially considering we humans have been coming up with fiction for 10,000 years.⁴⁷

Tämä sallivampi suhtautuminen vaikutteiden ottoon (inventio) näkyi tutkimusaineistoissani myös humoristisena ja ironisena suhtautumisena kirjailijoiden lainoihin, kuten seuraava Paolinia käsittelevä kommentti osoittaa:

” Ok, I bought Eragon when it first came out in 2003, and I thought it was pretty good. I was however unaware as to what a good book truly is. *Since Paolini took so long to copy Star Wars*, I looked elsewhere and found Terry Goodkind’s *Sword of Truth* series. This of course left any thoughts returning to Eragon in dust because it was just so mediocre compared to Goodkind’s talent and skill. (Korostus omani.)⁴⁸

Tässä kommentissa Paolinin epämoraaliseksi koettu vaikutteiden otto nostetaan esiin kuin ohimennen ja varsin piikikkäästi, mutta sivuutetaan sen kummempia moralisoimatta. Lukija yksinkertaisesti kertoo vaihtaneensa laadukkaampaan fantasiakirjallisuuteen. Tässä kommentissa tulevat esille Paoliniin tyyppillisesti yhdistetyt kaksi ominaisuutta: huonot kirjoittajanlahjat ja plagiointi. Tämä kommentti toimii myös esimerkkinä siitä, miten edes lukijan salliva asenne vaikutteiden ottoon ei pelasta kirjailijaa, jos hän ei osaa jatkojalostaa tekemiään kirjallisia lainoja. Lukijat eivät siis välttämättä odota fantasiakirjailijoilta täysin uusia ja uniikkeja ideoita, mutta he peräänkuuluttavat tuttujen elementtien luovaa kierrättämistä. Useiden fantasiaalukijoiden mielestä Paolini on epäonnistunut tässä.

Myös Tolkienin vaikutteiden otto puhutti. Osa lukijoista toi keskusteluissa esille Tolkienin käyttämät lähteet, ja pyrki näin asettamaan Tolkienin samalle viivalle muiden fantasiakirjailijoiden kanssa. Tämä on tyyppinen tapa puolustaa varsinkin Rowlingia:

⁴⁷ Anders & Dobbs 2010.

⁴⁸ Aydee 2014.

” If you want to say Rowling stole from Tolkien, then Tolkien stole even more heavily from ancient mythology. For goodness sake, Middle earth is a term taken straight up and translated literally for the Norse word for your world, as the idea of a separate land for Elves, and frankly his Elves and his Dwarves are almost entirely on the Norse Elves and dark Elves (Gnomes). Gandalf was the name of an Elf King in Norse mythology.⁴⁹

Aiemmin tässä artikkelissa käsitellyillä plagioinnin metsästäjillä oli vastailmiönsä 1800-luvun Englannissa. Heitä kutsuttiin plagioinnin puolustajiksi (*plagiarism apologists*). Yllä olevat kommentit muistuttavat vahvasti tätä ilmiötä: molemmissa pyritään kyseenalaistamaan originaalisuuden olemassaolo ja korostetaan näkemystä, jonka mukaan kaikki on lopultakin kiertettyä.⁵⁰

Verkossa käydyt, fantasiakirjallisuutta käsittelevät tekijäyyskeskustelut tapahtuvat pääsääntöisesti kahdenlaisissa ryhmissä: joko yleisemmillä sivustoilla, kuten Goodreads, missä myös mielipiteet ovat heterogeenisempiä ja moninaisempia, tai sitten fani- tai antifaniyhteisöjen sivustoilla, missä mielipiteet saattavat olla ajoittain hyvinkin homogeenisiä, äärimmäisiä ja jyrkkiä. Se, että faniyhteisöjen keskustelut ovat mielipideilmastoltaan jyrkempiä ja homogeenisempiä kuin yleisten kirjallisuus-sivustojen keskustelut, tukee Kaarina Nikusen näkemystä, jonka mukaan faniyhteisöille on tyypillistä jäseniensä faniuden ohjaaminen.⁵¹ Yhteisö muokkaa mielipiteitä kohti jaettua konsensusta.

Paolinin teoksissa havaitut samankaltaisuudet muiden tekijöiden teoksiin ovat synnyttäneet erityisen vahvan antifani-ilmiön. Paolinin antifanit järjestyivät ennen kaikkea kahdesta syystä: ensinnäkin plagiointisyötösten ja toiseksi huonolaatuisena pidetyn kirjallisen tuotannon takia. Paolini-kritiikki on keskittynyt Anti-Shur’tugal -sivustolle, sekä siihen liittyviin LiveJournal-yhteisöön ja AntiShurtugal_Reborn -yhteisöön (jälkimmäinen rajautui tämän tutkimuksen tutkimusmateria-

⁴⁹ Gaia Online 2011.

⁵⁰ Macfarlane 2007, 43, 45.

⁵¹ Nikunen 2009, 88–89.

aalien ulkopuolelle, mutta ansaitsee tulla mainituksi).⁵² Anti-Shur'tugal-sivuston perustamiseen vaikutti lisäksi se, että muualla verkossa pitkät, Paolinia kriittisesti käsittelevät tekstit sensuroitiin varsin järjestelmällisesti.⁵³ Oman verkkosivun kautta Paolinin antifanit saivat siis vihdoin äänensä kuuluviin. Negatiivisten kommenttien poistaminen kertoo myös siitä, kuinka latautunut aihe plagiointi voi olla ja miten plagiointisyytöksiä pyritään faniyhteisöissä ohjailemaan ja jopa sensuroimaan.

Anti-Shur'tugalin LiveJournal-yhteisön esittelyteksti avaa sitä, kuinka iso, suorastaan ratkaiseva merkitys plagiointisyytöksillä on tälle yhteisölle:

” This is a LiveJournal fan community for the website Anti-Shur'tugal. Love Lord of the Rings? Star Wars? Dragonriders of Pern? Tired of rip-offs like Eragon? This place is for you.⁵⁴

Näillä sivustoilla Paolinia verrataan toistuvasti muihin, paremmiksi koettuihin fantasiakirjailijoihin. Anti-Shur'tugal -ilmiötä voidaan myös pitää yhtenä, varsin äärimmäisenä esimerkkinä plagiointin metsästyksestä nykyisessä kirjallisessa kulttuurissa. Voi ehkä tuntua oudolta, että antifanius, eli jonkin asian halveksunta tai vihaaminen, voisi toimia yhteisöä koossapitävänä voimana. Antifaneja tutkinut Jonathan Gray painottaa kuitenkin, että antifanius voi toimia kulttuurin muodostajana ja ylläpitäjänä siinä kuin faniuskin.⁵⁵ Antifanit muun muassa nauttivat halveksimiensa kirjailijoiden tekstien lähiluvusta, ja astuvat mieluusti portinvartijan rooliin arvottaen, mikä kirjallisuus on hyvää ja laadukasta, ja mikä taas ei ole.⁵⁶ Motivaationa toimii myös ärsyntyminen.⁵⁷ Esimerkiksi juuri tässä kuvatut Paolinin antifanit suhtautuvat Paolinin tekijyyteen erittäin kriittisesti, ja saavat tästä kriittisyydestä motivaation toiminnalleen.

⁵² Anti-shurtugal.com 2006–2015, Anti-Shur'tugal 2006–2016, AntiShurtugal_Reborn 2018.

⁵³ Anti-shurtugal.com 2006–201.

⁵⁴ Anti-Shur'tugal 2006–2016.

⁵⁵ Gray 2005, 841.

⁵⁶ Harman & Jones 2013, 962, 959.

⁵⁷ Gray 2003, 70.

Fantasian lukijoiden tekijyyksäilykset

Kuten tässä artikkelissa esiin nostetuista näkökulmista voi havaita, rakentuu lukijoiden kuva tekijästä monista eri elementeistä. Kirjailijaa voidaan arvottaa ja tarkastella lukuisista eri näkökulmista käsin: missä yksi näkee plagiointia, toinen näkee hyväksyttävää ja normaalia vaikutteiden ottoa. Näkemys alkuperäisyydestä ei ole koskaan mustavalkoinen. Analysoimissani verkkokeskusteluissa nousee esille neljä elementtiä, jotka vaikuttavat lukijoiden tekijyyksäilyksiin.

1. Kirjailijan maine/aura lukijoiden keskuudessa. Tämä vaikuttaa siihen, millaisia ennako-odotuksia lukijalla on ennen kuin hän aloittaa lukemisen, millainen hänen odotushorisonttinsa on ja millainen asenne hänellä on kirjailijaa kohtaan. Lisäksi kirjailijan maine saattaa vaikuttaa siihen, mihin asioihin lukija kirjailijan tekstissä kiinnittää huomiota varsinaisen lukemisen aikana. Esimerkiksi lukija, joka on kuullut Paolinin plagiointisyytöksistä ennen Paolinin tuotantoon tutustumista, saattaa ottaa varautuneen tai kyynisen asenteen. Hän saattaa myös tietoisesti etsiä muista fantasiakirjoista plagioituja kohtia, nimiä ja hahmoja lukemisen aikana. Sen sijaan Tolkienin tuotantoon ensimmäistä kertaa tutustuva lukija saattaa lähestyä lukemaansa tekstiä kunnioittavasti, koska tietää Tolkienin aseman fantasiakirjallisuudessa. Tolkienia ympäröi alkuperäistekijän aura, joka Paolinilta puuttuu.

2. Lukukokemuksessa syntyvä käsitys kirjailijan taidoista. Se, millaista tekstiä ja millaisia tarinoita kirjailija konkreettisesti pystyy tuottamaan, korostuu erityisesti silloin, kun lukijalla ei ole vahvaa etukäteiskuvaa kirjailijasta. Tällöin varsinainen lukukokemus nousee keskiöön. Kirjailijan taidoilla tarkoitetaan esimerkiksi kertomuksen mukaansatempaavuutta, vaikuttavuutta, kirjailijan kielellistä ja teknistä osaamista, sekä kertomuksen omaleimaisuutta ja kertomuksen sisäisen logiikan toimivuutta.

3. Lukijan tietotaso ja aikaisempi lukukokemus (eli mihin lukija voi lukemaansa verrata). Esimerkiksi nuoret, vähän tai ei lainkaan fantasiakirjoja aiemmin lukeneet lapset voivat aluksi tykättyä Paolinin *Eragon*-kirjaan, koska kirjallisuudenlaji on heille uusi. Myöhemmin, kun fantasialukukokemusta on karttunut enemmän, saattaa mielipide Paolinin tekijyy-

destä ja alkuperäisyyden asteesta muuttua negatiivisemmaksi. Toisaalta, jos paljon fantasiaa lukenut lukija tarttuu *Harry Potter* -kirjasarjaan, saattaa hän pitää sitä toistavana ja epäautenttisenä. Lukijan kompetenssi muuttuu koko ajan lukukokemuksen ja fantasiatietoisuuden karttuessa.

4. Lukijan kuuluminen tietyn kirjailijan faneihin tai antifaneihin. Lukijan affektiivinen suhtautuminen kirjailijaan ja myös tämän mahdollisiin kilpailijoihin on faniyhteisöjen keskusteluissa toistuva elementti. Fanit vaativat arvostusta ihailemilleen kirjailijoille, kuten Tolkienille. Lisäksi he kilpailevat siitä, kenen faniuden kohde on korkeimmalla arvohierarkiassa. Tämä sama ilmiö voidaan havaita myös urheilujoukkueiden fanien keskuudessa.

Lukijan fanius tai antifanius voidaan myös nähdä niin sanottuna paradigmalukkona,⁵⁸ jonka vuoksi lukija järjestelmällisesti kieltäytyy näkemästä mitään sellaista, joka ei istu hänen omaan paradigmaansa. Tämän takia esimerkiksi Rowlingin fanit ovat sitä mieltä, että Rowlingin Tolkienilta mahdollisesti lainatun Longbottom-sanan käyttö on kunnianosoitus tai kuvaannollinen silmänisku Tolkienin suuntaan. Sen sijaan Rowlingia plagioijaksi syyttävät lukijat tulkitsevat Rowlingin nimilainan plagioinniksi.

Kuten näistä yllä luetelluista näkökulmista voi nähdä, muodostuu lukijan tekijyyksäsitys sekä samalla lukijan näkemys kirjailijan alkupe-
räisyydestä – tai sen puutteesta – hyvin subjektiivisista rakennuspa-
loista. Lukijan tekijyyksäsitys on myös kaikkea muuta kuin staattinen. Muutosta tapahtuu koko ajan sitä mukaa, kun lukija kerää itselleen lisää tietoa ja lukukokemuksia sekä altistuu erilaisille sosiaalisille vaikutteille, kuten fani- ja antifaniryhmille. Yllä mainittujen osatekijöiden painotukset myös muuttuvat hetkestä ja yksilöstä toiseen.

Lopuksi

Fantasiakirjallisuuden alkuperäisyyden asteista neuvotellaan verkossa yhteisöllisesti. Jaettu näkemys kirjailijan tekijyydestä ja omaperäisyydestä voi toimia yhdistävänä tekijänä ja ystävyyden, faniyhteisön tai antifaniyhteisön alullepanijana.

Genrenä fantasia pohjautuu myytteihin, satuihin, folkloreen, ritarikirjallisuuteen ja mystiikkaan. Näiden elementtien käyttäjänä fanit arvostavat etenkin J. R. R. Tolkienia. Tolkienin voidaankin katsoa onnistuneen parhaiten siinä, minkä fantasian lukijat katsovat alkuperäisyydeksi: hän on osannut lainata lähteitään omaäänisesti ja luovasti. Tolkienin valtava vaikutus fantasiagenreen näkyy myös siinä, että hänen jälkeensä tulleita fantasiakirjailijoita verrataan häneen, kuten esimerkiksi tässä artikkelissa käsiteltyjä J. K. Rowlingia ja Christopher Paoliniä.

Paolini, Rowling ja Tolkien ovat kaikki kertoneet käyttäneensä lähteinään muun muassa myyttejä, ja usein fantasian lukijat väittelevätkin verkossa siitä, onko jokin trooppi tai elementti esimerkiksi Rowlingin kirjassa otettu Tolkienilta vai myyteistä. Varmaa ja selkeää vastausta näihin pohdintoihin on vaikea löytää, mutta fantasiakirjallisuuden lukijat väittelevät tämänkaltaisista kysymyksistä silti mielellään.

Vaikka keskusteluissa ei välttämättä päästä mihinkään selkeään lopputulemaan, lukijoiden puheenvuoroja on syytä tarkastella lähemmin, koska näin saadaan tietää, miten todelliset ruohonjuuritason lukijat ymmärtävät tekijyyden ja sen reunaehdot. Yleisöjä ei enää pitäisi ajatella passiivisina vastaanottajina vaan aktiivisina käyttäjinä, joita myös osallistetaan koko ajan enemmän monilla median osa-alueilla. Lukijoiden näkemykset ovat osa sitä kokonaisdiskurssia, jossa määritellään tekijän roolia ja merkitystä. Analyysini osoittaa, että lukijoiden tekijyyksäsitykset jakautuvat yksilötekijän omaperäisyyttä korostaviin ja toisaalta yhdistelyn vapauden hyväksyviin näkökantoihin. Yhteistä tuntuu kuitenkin olevan usko vahvaan tekijyyteen: lukijat puhuvat kirjoista tekijöittensä teoksina, eivätkä esimerkiksi kulttuurin synnyttäminä teksteinä, vaikka juuri fantasiassa perinteen ja myyttien osuus lajin rakentajina on vahva. Analyysistäni käy myös ilmi, että tekijyyksäsityksillä oli merkittävä rooli lukijoiden välisten suhteiden synnyttäjänä ja ylläpitäjänä, mistä Paolinin antifaniuteen keskittyvät sivustot ovat hyviä esimerkkejä.

Tässä artikkelissa tavoitteenani on ollut osoittaa, että tekijyyttä voi ja kannattaa tutkia myös vastaanoton kautta ja että kirjallisuudentutkimuksessa huomiota pitäisi siirtää sisäislukijoista todellisiin lukijoihin, jotta päästäisiin käsiksi vastaanoton koko kirjoon. Todellisten lukijoiden näkemykset kirjallisuuden tekijyydestä ovat rikas ja monipuolinen aineisto, jota ilman emme voi ymmärtää, millainen hahmo kirjallisuuden tekijä kulttuurissamme on.

Kirjallisuus

- ACTUALIZED.ORG** (2017). Understanding How Paradigms Work. <https://www.youtube.com/watch?v=PM-5NFY1C3c>. Katsottu 21.10.2020.
- ANDERS, CHARLIE JANE & MICHAEL ANN DOBBS** (2010). Did Harry Potter Really Steal All These Story Ideas? Kinja. <http://io9.gizmodo.com/5683905/everything-harry-potters-been-accused-of-ripping-off>. Katsottu 4.4.2017.
- ANTISHURTUGAL_REBORN** (2018). Where the Heart of Anti-Shurtugal Rises Again. <https://antishurtugal-reborn.dreamwidth.org/>. Katsottu 30.7.2020.
- ANTI-SHUR'TUGAL** (2006–2016). Where We Cry Many Single Tears. <https://antishurtugal.livejournal.com/profile>. Katsottu 8.1.2016.
- ANTI-SHUR'TUGAL** (2006–2015). Where we cry many single tears. <http://anti-shurtugal.com>. Katsottu 5.3.2015.
- AYDEE.** (2014). Eragon – Plagiarism Made Popular. <http://aydee.wordpress.com/2006/12/17/eragon/>. Katsottu 23.8.2014.
- CHANCE, JANE** (2001). *The Lord of the Rings. The Mythology of Power*. Kentucky: The University Press of Kentucky.
- DARK LORD POTTER** (2007). The Harry Potter Series: Plagiarism or Coincidence? <https://forums.darklordpotter.net/showthread.php?t=6726>. Katsottu 20.12.2016.
- D'AVETA, LAURA ANN** (2016). *In Search of Alagaësia: Exploring the Conjunction of Reader, Author and Place in Christopher Paolini's The Inheritance Cycle*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.
- FRY, STEPHEN** (2005). Living with Harry Potter. <http://accio-quote.org/articles/2005/1205-bbc-fry.html>. Katsottu 2.11.2011.
- GAIA ONLINE** (2011). JK rowling borrowed heavily from JRR Tolkien. http://www.gaiaonline.com/forum/lord-of-the-rings/jkrowling-borrowed-heavily-from-jrr-tolkien/t.73984929_1/. Katsottu 26.10.2011.
- GOODREADS** (2013–2014). J.K Rowling plagiarized Tolkien!!! <http://www.goodreads.com/topic/show/1476494-j-k-rowling-plagiarized-tolkien> Katsottu 20.12.2016.
- GOODREADS** (2009–2020). Eragon discussion. Paolini's Plagiarism. <http://www.goodreads.com/topic/show/90722-paolini-s-plagiarism>. Katsottu 18.6.2020.
- GRANGER, JOHN** (2008). Hogward's Professor. Thoughts for the serious reader of Harry Potter. Tolkien and Rowling: A Case for "Text Only". <http://www.hogwartsprofessor.com/tolkien-and-rowling-a-case-of-text-only/>. Katsottu 7.12.2010.
- GRAY, JONATHAN** (2003). New audiences, new textualities. Anti-fans and non-fans. *International Journal of Cultural Studies*. 6:1. 64–81.
- GRAY, JONATHAN** (2005). Anti-fandom and the Moral Text: Television without Pity and

- Textual Dislike. *American Behavioral Scientist*. 48:7. 840–858.
- HARMAN, SARAH & BETHAN JONES** (2013). Fifty Shades of ghey: Snark fandom and the figure of the anti-fan. *Sexualities*. 16:8. 951–68.
- HIRSJÄRVI, IRMA** (2009). Kuka fanittaa kouluampujaa? Koulusurmien tarkastelua fanitutkimuksen kautta. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.): *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 95–114.
- HOSIAISLUOMA, YRJÖ** (2003). *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- JACKSON, ROSEMARY** (1981). *Fantasy. The literature of subversion*. London & New York: Routledge.
- JENKINS, HENRY, SAM FORD & JOSHUA GREEN** (2013). *Spreadable Media. Creating Value and Meaning in a Networked Culture*. New York & London: New York University Press.
- JONES, MALCOLM** (2000). The return of Harry Potter. *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/return-harry-potter-161681>. Katsottu 12.4.2020.
- KORPUA, JYRKI** (2015). *Constructive Mythopoeitics in J. R. R. Tolkien's Legendarium*. Oulu: University of Oulu.
- LISSAUER, GABRIELLE** (2015). *The Tropes of Fantasy Fiction*. North Carolina: McFarland & Company Inc., Publishers.
- LIVINGSTONE, SONIA & DAS, RAJANA** (2014). "The end of audiences?: theoretical echoes of reception amid the uncertainties of use". *LSE Research Online*. <http://eprints.lse.ac.uk/41837/>. Katsottu 16.11.2016.
- MACFARLANE, ROBERT** (2007). *Original Copy: Plagiarism and Originality in Nineteenth Century Literature*. United Kingdom: Oxford University Press.
- NIKUNEN, KAARINA** (2009). Fanisuhde: Yhteisöjä ja yhteisiä puheenaiheita. Teoksessa: Sirkku Kotilainen (toim.): *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus. 75–94.
- NYQVIST, SANNA & OUTI OJA** (2018). *Kirjalliset väärennökset. Huijauksia, plagiaatteja ja luovia lainauksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- PAOLINI.NET** (2016). It All Began With Books. <http://www.paolini.net/stuff/articles/christopher-began-books/>. Katsottu 24.11.2016.
- PAOLINI.NET** (2014–2015). Christopher Answers Reader's FAQ. <http://www.paolini.net/faq/>. Katsottu 16.11.2015.
- PRATCHETT, TERRY** (2014). *A Slip on the Keyboard: Collected Non-Fiction*. London: Transworld Publishers.
- SAARILUOMA, LIISA** (1998). Saatteeksi. Teoksessa: Liisa Saariluoma, & Marja-Leena Hakkarainen (toim.): *Interteksti ja konteksti*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 7–12.
- SHIPPEY, TOM** (2003). *The Road to Middle-Earth. How J.R.R. Tolkien created a new*

- SMITH, SEAN** (2003). *J.K. Rowling, elämäkerta. Harry Potterin luoja. (J.K. Rowling. A Biography. The Genius Behind Harry Potter.* Suom. Marja Haapio & Liisa Lohtander). Helsinki: Memphis Books. (engl. alkuteos 2003).
- STEINER, ANN** (2008). Private Criticism in the Public Space: Personal Writing in Readers Reviews on Amazon. *P@rticipations*. Vol 5: 2008. <http://lup.lub.lu.se/record/1288297>. Katsottu 12.4.2020.
- THE BAHEYELDIN DYNASTY** (2004–2017). Did J.K. Rowling borrow heavily from J.R.R. Tolkien? <http://baheyeldin.com/literature/jk-rowling-borrowing-from-jrr-tolkien-html>. Katsottu 1.5.2017.
- VUOTAVA NOIDANKATTILA** (2007–2015). Christopher Paolini: Perillinen-saaga. <http://vuotis.net/index.php?topic=22001.0>. Katsottu 20.12.2016.